

Kader
Toets Nieuwe Opleiding
Specificatie Educatieve Graduaatsopleiding
en
Educatieve Masteropleiding

30 maart 2018

Inhoud

	Kader educatieve graduaatsopleidingen	4
1	Inleiding	4
2	Beoordelingskader	5
3	Beoordelingsschaal en beslisregel	7
4	Samenstelling van de beoordelingscommissie	8
5	Beoordelingsproces	10
	5.1 Aanvraag	10
	5.2 Informatiedossier	10
	5.3 Toelichtend gesprek	11
	5.4 Beoordelingsprocedure binnen de beoordelingscommissie	11
	5.5 Adviesrapport	11
6	NVAO-besluitvorming	13
	6.1 Een oordeel “voldoende”	13
	6.2 Een oordeel “onvoldoende”	13
7	Documentatie bij de aanvraag	15
	7.1 Basisgegevens over de opleiding	15
	7.2 Het informatiedossier	15
	Kader educatieve masteropleidingen	16
8	Inleiding	16
9	Beoordelingskader	17
10	Beoordelingsschaal en beslisregel	19
11	Samenstelling van de beoordelingscommissie	20
12	Beoordelingsproces	22
	12.1 Aanvraag	22
	12.2 Informatiedossier	22
	12.3 Toelichtend gesprek	23
	12.4 Beoordelingsprocedure binnen de beoordelingscommissie	23
	12.5 Adviesrapport	23
13	NVAO-besluitvorming	25
	13.1 Een oordeel “voldoende”	25
	13.2 Een oordeel “onvoldoende”	25
14	Documentatie bij de aanvraag	26

14.1	Basisgegevens over de opleiding	26
14.2	Het informatiedossier	26

Kader educatieve graduaatsopleidingen

1 Inleiding

Educatieve graduaatsopleidingen (niveau 5 VKS)

Vanaf het academiejaar 2019-2020 kunnen hogescholen **educatieve graduaatsopleidingen** voor het secundair onderwijs aanbieden. Deze hebben een studieomvang van 90 studiepunten en richten zich op studenten met nuttige beroepservaring die leraar wensen te worden. Gelet op deze specifieke doelgroep wordt versterkt ingezet op de mogelijkheid om deze opleidingen te volgen binnen een LIO-baan.

De educatieve graduaatsopleidingen zijn formeel nieuwe opleidingen en moeten daarom als een toets nieuwe opleiding (TNO) worden beoordeeld. Echter, gezien het feit dat het hier een bijzondere groep nieuwe opleidingen betreft, heeft de NVAO voorliggend “Kader TNO Specificatie Educatieve Graduaatsopleiding en Educatieve masteropleiding” ontwikkeld. Het kader is afgestemd met belanghebbenden in het Vlaams Hoger Onderwijs, werd vastgesteld door het algemeen bestuur van de NVAO op 12 februari 2018 en vastgesteld door de Vlaamse regering op <datum BVR>. Het kader is bedoeld voor de TNO's in de ronde 2018-2019.

Een nieuwe opleiding kan worden erkend als er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. De beoordeling van deze decretaal vastgelegde generieke kwaliteitswaarborgen sluit aan bij drie vragen:

1. Wat beoogt de opleiding ?
2. Hoe wil de opleiding dit realiseren ?
3. Hoe zal de opleiding evalueren of de beoogde leerresultaten bereikt zijn ?

Deze vragen zijn in overeenstemming met de generieke kwaliteitswaarborgen vertaald in drie standaarden. Een vierde standaard is van toepassing indien een aanvraag TNO wordt gedaan door een instelling niet zijnde een Vlaamse hogeschool of universiteit.

Over deze standaarden geeft een beoordelingscommissie een gemotiveerd oordeel: onvoldoende of voldoende. Hierbij wordt expliciet verwezen naar de onderliggende criteria. Deze criteria zijn in de toelichting van de standaarden in het vet gedrukt. Ten slotte geeft de commissie een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel.

Voorliggend kader is in overeenstemming met de *European Standards and Guidelines* (ESG).

2 Beoordelingskader

Generieke kwaliteitswaarborg: beoogd eindniveau

Standaard 1: *Het beoogd eindniveau weerspiegelt qua niveau, oriëntatie en inhoud de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en/of het (inhoudelijk) vakgebied worden gesteld aan de opleiding.*

Criteria: De **beoogde opleidingsspecifieke leerresultaten** passen voor niveau en oriëntatie binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk. De OLR vormen een uitwerking van de domeinspecifieke leerresultaten, richten zich op het leraarschap en bieden duidelijk zicht op de leerresultaten van een leraar op niveau 5. Ze sluiten aan bij de **actuele eisen** die **in internationaal perspectief** vanuit het **beroepenveld en het vakgebied** worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Oordeel: De beoordelingscommissie geeft een gewogen en gemotiveerd oordeel op een tweekantsschaal: “voldoende” of “onvoldoende”.

Generieke kwaliteitswaarborg: onderwijsleeromgeving

Standaard 2: *De onderwijsleeromgeving maakt het voor de studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.*

Criteria: De **inhoud en de vormgeving van het programma**, met inbegrip van de opleidingsspecifieke **onderwijs- en leervormen**, het **in te zetten personeel** en de **voorzieningen** zullen de toegelaten studenten in staat stellen de beoogde leerresultaten te bereiken. Programma, personeel en voorzieningen zullen een voor studenten **samenhangende onderwijsleeromgeving** vormen. De voorziene investeringen zijn toereikend om de opleiding tot stand te brengen en het volledig opleidingstraject te kunnen aanbieden.

Het **opleidingsprogramma** van de educatieve graduaatsopleidingen bestaat uit 90 studiepunten, waarbij als minimale norm geldt dat de praktijkcomponent 30 studiepunten bedraagt. Aandacht dient hier te gaan naar maatwerk ten behoeve van de studentenpopulatie en eveneens op maximale inzet van de LIO-baan.

Oordeel: De beoordelingscommissie geeft een gewogen en gemotiveerd oordeel op een tweekantsschaal: “voldoende” of “onvoldoende”.

Generieke kwaliteitswaarborg: te realiseren eindniveau

Standaard 3: *De opleiding beschikt over een adequaat systeem van beoordeling, toetsing en examinering, waardoor zij nagaat of de beoogde leerresultaten worden bereikt.*

Criteria: De opleiding formuleert een **beleid ten aanzien van beoordelen, toetsen en examineren** waaruit blijkt hoe zij ervoor zorgt dat de **evaluatie valide, betrouwbaar en transparant** is en hoe uit de beoordeling, de toetsing en de examinering van de studenten het **gerealiseerd niveau** zal blijken. De beoogde **evaluatievormen zijn congruent met de verschillende leervormen**.

Oordeel: De beoordelingscommissie geeft een gewogen en gemotiveerd oordeel op een tweekantsschaal: “voldoende” of “onvoldoende”.

De vierde generieke kwaliteitswaarborg is enkel van toepassing op opleidingen uit instellingen niet zijnde een Vlaamse hogeschool of universiteit. Deze zijn niet onderworpen aan een instellingsreview.

Generieke kwaliteitswaarborg: opzet en organisatie van de interne kwaliteitszorg

Standaard 4: *De opzet en de organisatie van de interne kwaliteitszorg zijn gericht op een systematische verbetering van de opleiding waar de relevante stakeholders bij betrokken worden.*

Criteria: De opleiding zal **periodiek geëvalueerd** worden, mede aan de hand van **toetsbare streefdoelen**. De uitkomsten van deze evaluatie zullen de basis vormen voor **aantoonbare verbetermaatregelen** die bijdragen tot de realisatie van de streefdoelen. Bij de interne kwaliteitszorg zullen **medewerkers, studenten, alumni en het afnemend (beroepen)veld** van de opleiding actief betrokken worden.

Oordeel: De beoordelingscommissie geeft een gewogen en gemotiveerd oordeel op een tweepuntsschaal: "voldoende" of "onvoldoende".

3 Beoordelingsschaal en beslisregel

Beoordelingsschaal

Voor elk van bovenstaande standaarden geeft de commissie een oordeel “voldoende” of “onvoldoende”. Dit gebeurt aan de hand van de onderliggende criteria, wordt verifieerbaar onderbouwd in het visitatierapport en sluit aan bij de hierna volgende voorwaarden. Het begrip basiskwaliteit speelt daarbij een essentiële rol.

Basiskwaliteit betekent dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een graduaats-, bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs.

Voldoende

De opleiding voldoet voor deze standaard aan de basiskwaliteit want zij vertoont een acceptabel niveau over de hele breedte van de onderliggende criteria.

Onvoldoende

De generieke kwaliteitswaarborg is onvoldoende aanwezig.

Beslisregel voor het eindoordeel

Een oordeel “voldoende” of “onvoldoende” voor het eindoordeel sluit aan bij de hierna volgende voorwaarden.

Voldoende

Het eindoordeel over een opleiding is “voldoende” indien alle standaarden als “voldoende” wordt beoordeeld.

Onvoldoende

Het eindoordeel over een opleiding is “onvoldoende” indien een of meerdere standaarden als “onvoldoende” worden beoordeeld.

4 Samenstelling van de beoordelingscommissie

De beoordelingscommissie moet gezaghebbend, onafhankelijk en deskundig zijn om een zinvolle discussie tussen “peers” en andere deskundigen met de opleiding mogelijk te maken. De NVAO stelt de beoordelingscommissie samen die de toets nieuwe opleiding uitvoert en benoemt deze commissie. De te beoordelen opleiding heeft het recht om beargumenteerd bezwaren aan te dragen tegen de samenstelling van de beoordelingscommissie.

De beoordelingscommissie voldoet aan de volgende eisen:

- 1) de beoordelingscommissie bestaat uit maximaal vier leden, waaronder een student;
- 2) de beoordelingscommissie beschikt in haar geheel over de volgende deskundigheden:
 - a. *Vakdeskundigheid* richt zich op de ontwikkelingen in het vakgebied. Een vakdeskundige verzorgt of heeft zelf onderwijs verzorgd in een zelfde of verwante opleiding met dezelfde oriëntatie en draagt bij aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk, de discipline of het vakgebied;
 - b. *Internationale deskundigheid* is in de beoordelingscommissie vertegenwoordigd als de commissie in staat is om een inhoudelijke vergelijking te maken met verwante buitenlandse opleidingen van dezelfde oriëntatie en niveau en, voor zover van toepassing, als de beoordelingscommissie inzicht heeft in de eisen die de internationale beroepspraktijk stelt aan de afgestudeerden. Deze laatste vorm van internationale deskundigheid is belangrijk voor opleidingen met een civiel effect en is verplicht aanwezig bij opleidingen die voorbereiden op een internationaal werkveld;
 - c. *Werkvelddeskundigheid*: De werkvelddeskundige beschikt over een goed overzicht van de eisen die het beroepenveld stelt aan de afgestudeerden, bijvoorbeeld door prominente betrokkenheid bij scholen of CVO's of een leidinggevende positie bij een grote of kenmerkende werkgever;
 - d. *Onderwijsdeskundigheid* refereert aan recente ervaring met geven of ontwikkelen van onderwijs op het relevante opleidingsniveau en aan deskundigheid ten aanzien van de door de opleiding gehanteerde onderwijs(vormen);
 - e. *Van studentgebonden deskundigheid* is sprake tot één jaar na het afstuderen (gegradueerde, bachelor-, master- of specifieke lerarenopleiding) op het moment waarop de beoordelingscommissie wordt ingesteld door de NVAO. De NVAO beschikt over een pool van getrainde studenten.
 - f. *Visitatie- of auditdeskundigheid* is bij voorkeur gerelateerd aan het hoger onderwijs.

In de beoordelingscommissie moet een combinatie van deze deskundigheden vertegenwoordigd zijn.

De beoordelingscommissie wordt bijgestaan door een procescoördinator van de NVAO en eventueel een externe secretaris. Beiden zijn in elk geval geen lid van de beoordelingscommissie.

3) de beoordelingscommissie is onafhankelijk:

De commissieleden, de secretaris en de procescoördinator hebben ten minste vijf jaren geen banden gehad met de instelling die de opleiding aanbiedt. Allen verklaren voorafgaand aan het bezoek geen relaties of banden met de betrokken instelling te onderhouden die een onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding positief of negatief zou kunnen beïnvloeden.

Alle commissieleden, de secretaris en de procescoördinator ondertekenen een deontologische code. Deze deontologische code wordt gepubliceerd op de website van de NVAO.

5 Beoordelingsproces

De eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beoordelingsproces ligt bij de NVAO.

5.1 Aanvraag

De instelling dient een aanvraag voor toetsing van de nieuwe opleiding in bij de NVAO. Deze aanvraag omvat de onder hoofdstuk 7 genoemde documentatie.

De hogescholen dienen hun dossier in bij de NVAO uiterlijk **vóór 15 oktober 2018**. Uiterlijk **15 mei 2018** meldt de instelling per e-mail aan de NVAO welke aanvragen TNO zullen worden ingediend.

Conform huidige regelgeving inzake nieuwe opleidingen zouden de nieuwe lerarenopleidingen eveneens een toets macrodoelmatigheid door de Commissie Hoger Onderwijs met succes moeten doorlopen. Door de integratie van de bestaande SLO, de voorziene samenwerking tussen de hogescholen en de eventuele herschikking ten gevolge van deze operatie, wordt evenwel de macrodoelmatigheid aanwezig geacht. De hogescholen worden dan ook vrijgesteld van een aanvraag tot een toets macrodoelmatigheid voor de educatieve graduaatsopleidingen in de ronde beoordelingen 2018-2019.

Een aanvraag voor toetsing van de nieuwe opleiding kan vergezeld gaan van een aanvraag tot validatie van het domeinspecifieke leerresultatenkader (DLR) door de NVAO.

5.2 Informatiedossier

De opleiding presenteert ten behoeve van de beoordeling door de beoordelingscommissie een informatiedossier over de opleiding. Het informatiedossier is een op zichzelf staand document, dat zelfstandig te lezen is. Het volgt de standaarden en onderliggende criteria uit het beoordelingskader.

Het kader voor de toets nieuwe opleiding biedt de ruimte voor de opleiding om haar eigenheid te benadrukken. In het informatiedossier kan de opleiding deze ruimte benutten. Het informatiedossier nodigt alle betrokkenen en “peers” uit om een gesprek aan te gaan over visie, beleid, inhoud, organisatie en resultaten van de opleiding. Het moet dan ook een document zijn waarin de betrokkenen de opleiding herkennen.

In het informatiedossier en bij de visitatie wordt overlap met andere beoordelingen (zoals de instellingsreview) vermeden. Voorop staat “fitness for purpose”: indien het nodig is te refereren aan instellings- of facultair beleid, gaat het louter om beleid voor de betrokken opleiding. Randvoorwaardelijke zaken, zoals de opzet van de kwaliteitszorg of het personeelsbeleid van de instelling behoren hier niet toe. Zij zijn onderwerp van de instellingsreview.

De omvang van het informatiedossier bedraagt maximaal 25 pagina's. Het gaat bovendien om maximum 10.000 woorden, inclusief de inleiding en exclusief de verplichte bijlagen.

5.3 Toelichtend gesprek

De beoordelingscommissie vormt een voorlopig oordeel over de opleiding op grond van de bestudering van het informatiedossier. Indien de commissie het nodig acht, kan zij aanvullende informatie opvragen.

Een toelichtend gesprek wordt georganiseerd waarin de commissie het voorlopig oordeel verifieert en vervolledigt en waarbij ruimte is voor het perspectief van de instelling. De beoordelingscommissie nodigt de opleiding hiertoe uit. De commissie kan hiervoor gespreksdeelnemers met een verschillende achtergrond uitnodigen. De concrete organisatie en agenda van het toelichtend gesprek wordt bepaald in overleg tussen de contactpersoon van de instelling en de procescoördinator van de NVAO. Het gesprek vindt plaats op een opleidingsonafhankelijke locatie.

In zeer uitzonderlijke gevallen is een aanvullend locatiebezoek mogelijk.

5.4 Beoordelingsprocedure binnen de beoordelingscommissie

De beoordelingscommissie geeft een oordeel over de standaarden. De beoordelingscommissie kan na het toelichtend gesprek nog specifieke aanvullende informatie vragen om tot een oordeel te komen. Dat oordeel wordt gemotiveerd door een weging van positieve en kritische elementen uit de bevindingen en vaststellingen van de beoordelingscommissie. Daarbij komen alle onderliggende criteria aan bod. Het oordeel kan zijn: “voldoende” of “onvoldoende”.

Vervolgens formuleert de beoordelingscommissie een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding. Ook dat oordeel wordt gegeven op een tweepuntsschaal: “voldoende” of “onvoldoende”.

Indien er tijdens het beoordelingsproces zaken plaatsvinden die de onafhankelijkheid van de beoordeling kunnen beïnvloeden, kunnen belanghebbenden, zoals bijvoorbeeld commissieleden, medewerkers of studenten, dit melden bij de NVAO.

5.5 Adviesrapport

De beoordelingscommissie legt de weergave van haar beoordeling neer in een adviesrapport. In dit rapport neemt de commissie per standaard de feitelijk onderbouwde bevindingen, haar overwegingen en eventuele verbeter suggesties op.

Het adviesrapport bevat een oordeel over alle standaarden. Dat oordeel wordt gemotiveerd door een weging van de positieve en kritische elementen uit de bevindingen en vaststellingen van de beoordelingscommissie. Daarbij komen expliciet alle onderliggende criteria aan bod. Verder bevat het adviesrapport een algemene conclusie met een gewogen en gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding.

Het adviesrapport opent met een samenvattend oordeel over de kwaliteit van de opleiding van maximaal twee pagina's, leesbaar voor een breed publiek. Hier wordt ook het eindoordeel vermeld.

Verder bevat het adviesrapport: de basisgegevens over de opleiding, een scoretabel met de oordelen, de samenstelling van de beoordelingscommissie, informatie over het toelichtend gesprek, een overzicht van het bestudeerde materiaal en een lijst met afkortingen.

Nadat alle commissieleden hebben ingestemd met de inhoud van het adviesrapport stelt de voorzitter van de commissie het rapport vast. Het adviesrapport wordt formeel gefiatteerd en ondertekend door de voorzitter en de secretaris van de beoordelingscommissie en ter besluitvorming aangeboden aan de NVAO.

De omvang van een adviesrapport bedraagt maximaal 20 pagina's, met een maximum van 8.000 woorden, inclusief inleiding en exclusief verplichte bijlagen.

6 NVAO-besluitvorming

De NVAO stelt vast of het adviesrapport voldoet aan de criteria en of de gehanteerde methoden en de gebruikte informatiebronnen deugdelijk zijn. Indien het adviesrapport vragen oproept bij de NVAO kan de NVAO de beoordelingscommissie uitnodigen voor een gesprek.

De NVAO neemt binnen de ordetermin van vier maanden na ontvangst van de aanvraag een beslissing. Op basis van het adviesrapport stelt de NVAO het **toetsingsrapport** op en spreekt daarin een samenvattend oordeel uit.

De NVAO kan twee mogelijke besluiten nemen: voldoende of onvoldoende.

6.1 Een oordeel “voldoende”

Een oordeel “voldoende” betekent dat de NVAO van mening is dat voor de nieuwe educatieve graduaatsopleiding voldoende generieke kwaliteitswaarborgen voorhanden zijn. Alvorens het toetsingsrapport definitief vast te stellen, geeft de NVAO het instellingsbestuur de mogelijkheid binnen een termijn van tien werkdagen bezwaar en opmerkingen te formuleren op het ontwerp van toetsingsrapport. Het adviesrapport van de commissie is als bijlage toegevoegd aan dit toetsingsrapport.

De NVAO bezorgt haar positief toetsingsrapport met het samenvattend oordeel aan de instelling en aan de Vlaamse minister bevoegd voor onderwijs. De Vlaamse regering neemt finaal het besluit om een nieuwe opleiding te erkennen. Dit gebeurt binnen een ordetermin van 30 kalenderdagen na ontvangst van NVAO's toetsingsrapport.

- De **termijn van de geldigheidsduur** van de TNO van de nieuwe educatieve graduaatsopleiding wordt als volgt gespreid:
 - Een positief besluit over de aanvraag van een opleiding van het hoger beroepsonderwijs vervalt op het einde van het vijfde jaar dat volgt op de dag van de start van de opleiding in kwestie.
- En:
 - Een positief besluit over de aanvraag van een opleiding van het hoger onderwijs vervalt automatisch als het instellingsbestuur de opleiding niet start in het derde academiejaar dat volgt op de bekendmaking van het instellingsbestuur.

6.2 Een oordeel “onvoldoende”

Indien de NVAO van oordeel is dat voor de nieuwe educatieve graduaatsopleiding potentieel onvoldoende generieke kwaliteitswaarborgen voorhanden zijn, leidt de toets tot een negatief toetsingsrapport. Alvorens het toetsingsrapport definitief vast te stellen, geeft de NVAO het instellingsbestuur de mogelijkheid binnen een termijn van tien werkdagen bezwaren en opmerkingen te formuleren op het ontwerp van toetsingsrapport. Het adviesrapport van de commissie is als bijlage toegevoegd aan dit toetsingsrapport.

Het instellingsbestuur kan de aanvraag voor de toets nieuwe opleiding intrekken uiterlijk binnen een termijn van twintig kalenderdagen, die ingaat de dag na de ontvangst van het ontwerp. Het instellingsbestuur beschikt over een termijn van zestig kalenderdagen om de aanvraag voor de toets nieuwe opleiding opnieuw in te dienen bij de accreditatieorganisatie. De termijn van zestig kalenderdagen gaat in op de dag na de intrekking van de initiële aanvraag.

Indien de instelling haar aanvraag niet intrekt, stelt de NVAO een negatief toetsingsrapport met samenvattend oordeel op. Het toetsingsrapport wordt bezorgd aan de instelling en aan de Vlaamse minister bevoegd voor onderwijs.

7 Documentatie bij de aanvraag

De ontvankelijkheid van de aanvraag is gebaseerd op de volledigheid van het dossier.
De aanvraag voor de toets van een nieuwe opleiding bevat de volgende informatie:

7.1 Basisgegevens over de opleiding

De administratieve gegevens worden opgenomen in het adviesrapport van de beoordelingscommissie, het toetsingsrapport en het besluit van de NVAO.

Administratieve gegevens van de instelling

1. naam;
2. status (ambtshalve geregistreerd);
3. adres, telefoon, e-mailadres, website;
4. naam, functie, telefoon en e-mailadres van de contactpersoon.

Administratieve gegevens van de opleiding

1. de graad en de kwalificatie van de graad;
2. de eventuele afstudeerrichtingen;
3. de vestiging(en) waar de opleiding wordt aangeboden;
4. de onderwijstaal;
5. de studieomvang uitgedrukt in studiepunten;
6. de opleidingsspecifieke leerresultaten;
7. het studiegebied, een deel van een studiegebied of studiegebieden waarbinnen de opleiding wordt gerangschikt;
8. de ISCED benaming van het studiegebied waarin de opleiding gerangschikt wordt;
9. *in voorkomend geval*: de titel die houders van de graad van deze opleiding kunnen voeren.

7.2 Het informatiedossier

Toelichting kwaliteitswaarborgen

De opleiding geeft per standaard een toelichting bij alle onderliggende criteria. Deze toelichting maakt het mogelijk om deze criteria te verifiëren.

Verifieerbare feiten

1. De domeinspecifieke leerresultaten;
2. De beoogde opleidingsspecifieke leerresultaten (indien deze verschillen van DLR);
3. Een schematisch programmaoverzicht;
4. Een inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen van de eerste 60 studiepunten, met vermelding van de beoogde leerresultaten, onderwijs-/werkvorm(en), wijze van toetsing en toetsingscriteria, literatuur (verplicht/aanbevolen), aantal studiepunten (ECTS-fiches);
5. Een beschrijving van het personeel: de beoogde profielen en, voor zover reeds beschikbaar, korte curricula vitae;
6. *Indien relevant*: overzicht van de contacten met het werkveld;
7. Onderwijs- en examenregeling;
8. Het investeringsplan cq. verklaring van beschikbaarheid benodigde financiële middelen voor de volledige opleiding.

Kader educatieve masteropleidingen

8 Inleiding

Educatieve masteropleidingen (niveau 7 VKS)

Vanaf het academiejaar 2019-2020 worden **educatieve masteropleidingen** ingericht door de Schools of Arts en de universiteiten in Vlaanderen. De bestaande specifieke lerarenopleidingen worden vanaf dan vervangen door educatieve masteropleidingen. Het opleidingsprogramma van de educatieve master vormt een geïntegreerd geheel van leraarschap, vakdidactiek en vakinhoudelijke competenties en kennis. Alvorens evenwel het diploma van de educatieve master te kunnen verwerven, moet een student een component leraarschap van 60 studiepunten met succes doorlopen hebben. Deze 60 studiepunten bevatten onder andere 30 studiepunten praktijkcomponent.

De educatieve masteropleidingen zullen worden aangeboden met een omvang van 90 of 120 studiepunten binnen één van de studiegebieden zoals vermeld in het Besluit van de Vlaamse Regering: VR 2017 1711 DOC.1150/2BIS.

De decreetgever voorziet verkorte opleidingen en voor de educatieve master in de kunstvakken wordt de mogelijkheid tot consecutief traject ingebouwd.

De educatieve masteropleidingen zijn formeel nieuwe opleidingen en moeten daarom als een toets nieuwe opleiding (TNO) worden beoordeeld. Echter, gezien het feit dat het hier een bijzondere groep nieuwe opleidingen betreft, heeft de NVAO voorliggend “Kader TNO Specificatie Educatieve Graduaatsopleiding en Educatieve masteropleiding” ontwikkeld. Het kader is afgestemd met belanghebbenden in het Vlaams Hoger Onderwijs, werd vastgesteld door het algemeen bestuur van de NVAO op 12 februari 2018 en vastgesteld door de Vlaamse regering op <datum BVR>. Het kader is bedoeld voor de TNO's in de ronde 2018-2019.

Een nieuwe opleiding kan worden erkend als er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. De beoordeling van deze decretaal vastgelegde generieke kwaliteitswaarborgen sluit aan bij drie vragen:

4. Wat beoogt de opleiding ?
5. Hoe wil de opleiding dit realiseren ?
6. Hoe zal de opleiding evalueren of de beoogde leerresultaten bereikt zijn ?

Deze vragen zijn in overeenstemming met de generieke kwaliteitswaarborgen vertaald in drie standaarden. Een vierde standaard is van toepassing indien een aanvraag TNO wordt gedaan door een instelling niet zijnde een Vlaamse hogeschool of universiteit.

Over deze standaarden geeft een beoordelingscommissie een gemotiveerd oordeel: onvoldoende of voldoende. Hierbij wordt expliciet verwezen naar de onderliggende criteria. Deze criteria zijn in de toelichting van de standaarden in het vet gedrukt. Ten slotte geeft de commissie een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel.

Voorliggend kader is in overeenstemming met de *European Standards and Guidelines* (ESG).

9 Beoordelingskader

Generieke kwaliteitswaarborg: beoogd eindniveau

Standaard 1: *Het beoogd eindniveau weerspiegelt qua niveau, oriëntatie en inhoud de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en/of het (inhoudelijk) vakgebied worden gesteld aan de opleiding.*

Criteria: De **beoogde opleidingsspecifieke leerresultaten** passen voor niveau en oriëntatie binnen het Vlaamse kwalificatieraamwerk. De OLR vormen een uitwerking van de domeinspecifieke leerresultaten, richten zich op het leraarschap en **integratie** van leraar en vakdomein en bieden duidelijk zicht op de leerresultaten van een leraar op niveau 7 binnen een afgebakend geheel. Ze sluiten aan bij de **actuele eisen** die **in internationaal perspectief** vanuit het **beroepenveld en het vakgebied** worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Oordeel: De beoordelingscommissie geeft een gewogen en gemotiveerd oordeel op een tweekantsschaal: “voldoende” of “onvoldoende”.

Generieke kwaliteitswaarborg: onderwijsleeromgeving

Standaard 2: *De onderwijsleeromgeving maakt het voor de studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.*

Criteria: De **inhoud en de vormgeving van het programma**, met inbegrip van de opleidingsspecifieke **onderwijs- en leervormen**, het **in te zetten personeel** en de **voorzieningen** zullen de toegelaten studenten in staat stellen de beoogde leerresultaten te bereiken. Programma, personeel en voorzieningen zullen een voor studenten **samenhangende onderwijsleeromgeving** vormen. De voorziene investeringen zijn toereikend om de opleiding tot stand te brengen en het volledig opleidingstraject te kunnen aanbieden.

- Het opleidingsprogramma bestaat, wat de **educatieve masteropleidingen** betreft, uit een **vakinhoudelijk deel** en een **component leraarschap** daar waar mogelijk en relevant geïntegreerd uitgewerkt. De component leraarschap heeft, ongeacht de studieomvang van de masteropleiding, een decretaal vastgelegde studieomvang van 45 studiepunten. Van de totale studieomvang van 60 studiepunten van de component leraarschap worden 30 studiepunten gewijd aan de **praktijkcomponent**.
- In de educatieve masteropleidingen voor de kunstvakken bedraagt de artistieke component ten minste de helft van de studiepunten.
- De opleiding zal, conform decretaale verankering, bestaan uit een traject voor (generatie)studenten en een traject voor zij-instromers. Voor de educatieve masteropleidingen in de kunstvakken is een consecutief traject van 60 studiepunten decretaal voorzien dat zich richt op het verwerven van het leraarschap.

Oordeel: De beoordelingscommissie geeft een gewogen en gemotiveerd oordeel op een tweekantsschaal: “voldoende” of “onvoldoende”.

Generieke kwaliteitswaarborg: te realiseren eindniveau

Standaard 3: *De opleiding beschikt over een adequaat systeem van beoordeling, toetsing en examinering, waardoor zij nagaat of de beoogde leerresultaten worden bereikt.*

Criteria: De opleiding formuleert een **beleid ten aanzien van beoordelen, toetsen en examineren** waaruit blijkt hoe zij ervoor zorgt dat de **evaluatie valide, betrouwbaar en transparant is** en hoe uit de beoordeling, de toetsing en de examinering van de studenten het **gerealiseerd niveau** zal blijken. De beoogde **evaluatievormen zijn congruent met de verschillende leervormen**.

Oordeel: De beoordelingscommissie geeft een gewogen en gemotiveerd oordeel op een tweepuntsschaal: “voldoende” of “onvoldoende”.

De vierde generieke kwaliteitswaarborg is enkel van toepassing op opleidingen uit instellingen niet zijnde een Vlaamse hogeschool of universiteit. Deze zijn niet onderworpen aan een instellingsreview.

Generieke kwaliteitswaarborg: opzet en organisatie van de interne kwaliteitszorg

Standaard 4: *De opzet en de organisatie van de interne kwaliteitszorg is gericht op een systematische verbetering van de opleiding waar de relevante stakeholders bij betrokken worden.*

Criteria: De opleiding zal **periodiek geëvalueerd** worden, mede aan de hand van **toetsbare streefdoelen**. De uitkomsten van deze evaluatie zullen de basis vormen voor **aantoonbare verbetermaatregelen** die bijdragen tot de realisatie van de streefdoelen. Bij de interne kwaliteitszorg zullen **medewerkers, studenten, alumni en het afnemend (beroepen)veld** van de opleiding actief betrokken worden.

Oordeel: De beoordelingscommissie geeft een gewogen en gemotiveerd oordeel op een tweepuntsschaal: “voldoende” of “onvoldoende”.

10 Beoordelingsschaal en beslisregel

Beoordelingsschaal

Voor elk van bovenstaande standaarden geeft de commissie een oordeel “voldoende” of “onvoldoende”. Dit gebeurt aan de hand van de onderliggende criteria, wordt verifieerbaar onderbouwd in het visitatierapport en sluit aan bij de hierna volgende voorwaarden. Het begrip basiskwaliteit speelt daarbij een essentiële rol.

Basiskwaliteit betekent dat de generieke kwaliteitswaarborg aanwezig is en de opleiding – of een opleidingsvariant – voldoet aan de kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een graduaats-, bachelor- of masteropleiding in het hoger onderwijs.

Voldoende

De opleiding voldoet voor deze standaard aan de basiskwaliteit want zij vertoont een acceptabel niveau over de hele breedte van de onderliggende criteria.

Onvoldoende

De generieke kwaliteitswaarborg is onvoldoende aanwezig.

Beslisregel voor het eindoordeel

Een oordeel “voldoende” of “onvoldoende” voor het eindoordeel sluit aan bij de hierna volgende voorwaarden.

Voldoende

Het eindoordeel over een opleiding is “voldoende” indien alle standaarden als “voldoende” wordt beoordeeld.

Onvoldoende

Het eindoordeel over een opleiding is “onvoldoende” indien een of meerdere standaarden als “onvoldoende” worden beoordeeld.

11 Samenstelling van de beoordelingscommissie

De beoordelingscommissie moet gezaghebbend, onafhankelijk en deskundig zijn om een zinvolle discussie tussen “peers” en andere deskundigen met de opleiding mogelijk te maken. De NVAO stelt de beoordelingscommissie samen die de toets nieuwe opleiding uitvoert en benoemt deze commissie. De te beoordelen opleiding heeft het recht beargumenteerd bezwaren aan te dragen tegen de samenstelling van de beoordelingscommissie.

De beoordelingscommissie voldoet aan de volgende eisen:

1. de beoordelingscommissie bestaat uit maximaal vier leden, waaronder een student;
2. de beoordelingscommissie beschikt in haar geheel over de volgende deskundigheden:
 - a. *Vakdeskundigheid* richt zich op de ontwikkelingen in het vakgebied met aandacht voor de integratie vakinhoud en leraarschap. Een vakdeskundige verzorgt of heeft zelf onderwijs verzorgd in een zelfde of verwante opleiding met dezelfde oriëntatie en draagt bij aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk, de discipline of het vakgebied;
 - b. *Internationale deskundigheid* is in de beoordelingscommissie vertegenwoordigd als de commissie in staat is om een inhoudelijke vergelijking te maken met verwante buitenlandse opleidingen van dezelfde oriëntatie en niveau en, voor zover van toepassing, als de beoordelingscommissie inzicht heeft in de eisen die de internationale beroepspraktijk stelt aan de afgestudeerden. Deze laatste vorm van internationale deskundigheid is belangrijk voor opleidingen met een civiel effect en is verplicht aanwezig bij opleidingen die voorbereiden op een internationaal werkveld;
 - c. *Werkvelddeskundigheid* : De werkvelddeskundige beschikt over een goed overzicht van de eisen die het beroepenveld stelt aan de afgestudeerden, bijvoorbeeld door prominente betrokkenheid bij scholen of CVO's of een leidinggevende positie bij een grote of kenmerkende werkgever;
 - d. *Onderwijsdeskundigheid* refereert aan recente ervaring met geven of ontwikkelen van onderwijs op het relevante opleidingsniveau en aan deskundigheid ten aanzien van de door de opleiding gehanteerde onderwijs(vormen);
 - e. *Van studentgebonden deskundigheid* is sprake tot één jaar na het afstuderen (gegradueerde, bachelor of master of specifieke lerarenopleiding) op het moment waarop de beoordelingscommissie wordt ingesteld door de NVAO. De NVAO beschikt over een pool van getrainde studenten.
 - f. *Visitatie- of auditdeskundigheid* is bij voorkeur gerelateerd aan het hoger onderwijs.

In de beoordelingscommissie moet een combinatie van deze deskundigheden vertegenwoordigd zijn.

De beoordelingscommissie wordt bijgestaan door een procescoördinator van de NVAO en eventueel een externe secretaris. Beiden zijn in elk geval geen lid van de beoordelingscommissie.

3. de beoordelingscommissie is onafhankelijk:
De commissieleden, de secretaris en de procescoördinator hebben ten minste vijf jaren geen banden gehad met de instelling die de opleiding aanbiedt. Allen verklaren voorafgaand aan het bezoek geen relaties of banden met de betrokken instelling te onderhouden die een onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding positief of negatief zou kunnen beïnvloeden.

Alle commissieleden, de secretaris en de procescoördinator ondertekenen een deontologische code. Deze deontologische code wordt gepubliceerd op de website van de NVAO.

12 Beoordelingsproces

De eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beoordelingsproces ligt bij de NVAO.

12.1 Aanvraag

De instelling dient een aanvraag voor toetsing van de nieuwe opleiding in bij de NVAO. Deze aanvraag omvat de onder hoofdstuk 14 genoemde documentatie.

De hogescholen en universiteiten dienen hun dossier in bij de NVAO uiterlijk **vóór 15 oktober 2018**. Uiterlijk **15 mei 2018** meldt de instelling per e-mail aan de NVAO welke aanvragen TNO t.b.v. welke opleidingen zullen worden ingediend.

Conform huidige regelgeving inzake nieuwe opleidingen zouden de nieuwe lerarenopleidingen eveneens een toets macrodoelmatigheid door de Commissie Hoger Onderwijs met succes moeten doorlopen. Door de integratie van de bestaande SLO, de voorziene samenwerking tussen de universiteiten en de hogescholen en de eventuele herschikking ten gevolge van deze operatie, wordt evenwel de macrodoelmatigheid aanwezig geacht. De universiteiten worden dan ook vrijgesteld van een aanvraag tot een toets macrodoelmatigheid voor de educatieve masteropleidingen in de ronde beoordelingen 2018-2019.

Een aanvraag voor toetsing van de nieuwe opleiding kan vergezeld gaan van een aanvraag tot validatie van het domeinspecifieke leerresultatenkader (DLR).

12.2 Informatiedossier

De opleiding presenteert ten behoeve van de beoordeling door de beoordelingscommissie een informatiedossier over de opleiding. Het informatiedossier is een op zichzelf staand document, dat zelfstandig te lezen is. Het volgt de standaarden en onderliggende criteria uit het beoordelingskader.

Het kader voor de toets nieuwe opleiding biedt de ruimte voor de opleiding om haar eigenheid te benadrukken. In het informatiedossier kan de opleiding deze ruimte benutten. Het informatiedossier nodigt alle betrokkenen en “peers” uit om een gesprek aan te gaan over visie, beleid, inhoud, organisatie en resultaten van de opleiding. Het moet dan ook een document zijn waarin betrokkenen de opleiding herkennen.

In het informatiedossier en bij de visitatie wordt overlap met andere beoordelingen (zoals de instellingsreview) vermeden. Voorop staat “fitness for purpose”: indien het nodig is te refereren aan instellings- of facultair beleid, gaat het louter om beleid voor de betrokken opleiding. Randvoorwaardelijke zaken, zoals de opzet van de kwaliteitszorg of het personeelsbeleid van de instelling behoren hier niet toe. Zij zijn onderwerp van de instellingsreview.

De omvang van het informatiedossier bedraagt maximaal 25 pagina's. Het gaat bovendien om maximum 10.000 woorden, inclusief de inleiding en exclusief de verplichte bijlagen.

12.3 Toelichtend gesprek

De beoordelingscommissie vormt een voorlopig oordeel over de opleiding op grond van de bestudering van het informatiedossier. Indien de commissie het nodig acht, kan zij aanvullende informatie opvragen.

Een toelichtend gesprek wordt georganiseerd waarin de commissie het voorlopig oordeel verifieert en vervolledigt en waarbij ruimte is voor het perspectief van de instelling. De commissie nodigt de opleiding hiertoe uit. De commissie kan hiervoor gespreksdeelnemers met een verschillende achtergrond uitnodigen. De concrete organisatie en agenda van het toelichtend gesprek wordt bepaald in overleg tussen de contactpersoon van de instelling en de procescoördinator van de NVAO. Het gesprek vindt plaats op een opleidingsonafhankelijke locatie. NVAO beoogt voor het luik educatieve masteropleidingen deze toelichtende gesprekken per domein te organiseren.

In zeer uitzonderlijke gevallen is een aanvullend locatiebezoek mogelijk.

12.4 Beoordelingsprocedure binnen de beoordelingscommissie

De beoordelingscommissie geeft een oordeel over de standaarden. De beoordelingscommissie kan na het toelichtend gesprek nog specifieke aanvullende informatie vragen om tot een oordeel te komen. Dat oordeel wordt gemotiveerd door een weging van positieve en kritische elementen uit de bevindingen en vaststellingen van de beoordelingscommissie. Daarbij komen alle onderliggende criteria aan bod. Het oordeel kan zijn: “voldoende” of “onvoldoende”.

Vervolgens formuleert de beoordelingscommissie een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding. Ook dat oordeel wordt gegeven op een tweepuntsschaal: “voldoende” of “onvoldoende”.

Indien er tijdens het beoordelingsproces zaken plaatsvinden die de onafhankelijkheid van de beoordeling kunnen beïnvloeden, kunnen belanghebbenden, zoals bijvoorbeeld commissieleden, medewerkers of studenten, dit melden bij de NVAO.

12.5 Adviesrapport

De beoordelingscommissie legt de weergave van haar beoordeling neer in een adviesrapport. In dit rapport neemt de commissie per standaard de feitelijk onderbouwde bevindingen, haar overwegingen, en eventuele verbeteruggesties op.

Het adviesrapport bevat een oordeel over alle standaarden. Dat oordeel wordt gemotiveerd door een weging van de positieve en kritische elementen uit de bevindingen en vaststellingen van de beoordelingscommissie. Daarbij komen expliciet alle onderliggende criteria aanbod. Verder bevat het adviesrapport een algemene conclusie met een gewogen en gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding.

Het adviesrapport opent met een samenvattend oordeel over de kwaliteit van de opleiding van maximaal twee pagina's, leesbaar voor een breed publiek. Hier wordt ook het eindoordeel vermeld.

Verder bevat het adviesrapport: de basisgegevens over de opleiding, een scoretabel met de oordelen, de samenstelling van de beoordelingscommissie, informatie over het toelichtend gesprek, een overzicht van het bestudeerde materiaal en een lijst met afkortingen.

Nadat alle commissieleden hebben ingestemd met de inhoud van het adviesrapport stelt de voorzitter van de commissie het rapport vast. Het adviesrapport wordt formeel gefiatteerd en ondertekend door de voorzitter en de secretaris van de beoordelingscommissie en ter besluitvorming aangeboden aan de NVAO.

De omvang van een adviesrapport bedraagt maximaal 20 pagina's, met een maximum van 8.000 woorden, inclusief inleiding en exclusief verplichte bijlagen.

13 NVAO-besluitvorming

De NVAO stelt vast of het adviesrapport voldoet aan de criteria en of de gehanteerde methoden en de gebruikte informatiebronnen deugdelijk zijn. Indien het adviesrapport vragen oproept bij de NVAO kan de NVAO de beoordelingscommissie uitnodigen voor een gesprek.

De NVAO neemt binnen de ordetermin van vier maanden na ontvangst van de aanvraag een beslissing. Op basis van het adviesrapport stelt de NVAO het toetsingsrapport op en spreekt daarin een samenvattend oordeel uit.

De NVAO kan twee mogelijke besluiten nemen: voldoende of onvoldoende.

13.1 Een oordeel “voldoende”

Een oordeel “voldoende” betekent dat de NVAO van mening is dat voor de nieuwe educatieve masteropleiding voldoende generieke kwaliteitswaarborgen voorhanden zijn. Alvorens het toetsingsrapport definitief vast te stellen, geeft de NVAO het instellingsbestuur de mogelijkheid binnen een termijn van tien werkdagen bezwaar en opmerkingen te formuleren op het ontwerp van toetsingsrapport. Het adviesrapport van de commissie is als bijlage toegevoegd aan het toetsingsrapport.

De NVAO bezorgt haar positief toetsingsrapport met het samenvattend oordeel aan de instelling en aan de Vlaamse minister bevoegd voor onderwijs. De Vlaamse regering neemt finaal het besluit om een nieuwe opleiding te erkennen. Dit gebeurt binnen een ordetermin van 30 kalenderdagen na ontvangst van het toetsingsrapport van de NVAO.

De nieuwe educatieve masteropleiding wordt geacht geaccrediteerd te zijn tot en met het einde van het tweede academiejaar, volgend op het einde van het academiejaar waarin voor de eerste maal de voor de nieuwe opleiding bepaalde studieomvang geheel doorlopen werd.

13.2 Een oordeel “onvoldoende”

Indien de NVAO van oordeel is dat voor de nieuwe opleiding potentieel onvoldoende generieke kwaliteitswaarborgen voorhanden zijn, leidt de toets tot een negatief toetsingsrapport. Alvorens het toetsingsrapport definitief vast te stellen, geeft de NVAO het instellingsbestuur de mogelijkheid binnen een termijn van tien werkdagen bezwaren en opmerkingen te formuleren op het ontwerp van het toetsingsrapport. Het adviesrapport van de commissie is als bijlage toegevoegd aan het toetsingsrapport.

Het instellingsbestuur kan de aanvraag voor de toets nieuwe opleiding intrekken uiterlijk binnen een termijn van twintig kalenderdagen, die ingaat de dag na de ontvangst van het ontwerp van het toetsingsrapport. Het instellingsbestuur beschikt over een termijn van zestig kalenderdagen om de aanvraag voor de toets nieuwe opleiding opnieuw in te dienen bij de accreditatieorganisatie. De termijn van zestig kalenderdagen gaat in op de dag na de intrekking van de initiële aanvraag.

Indien de instelling haar aanvraag niet intrekt, stelt de NVAO een negatief toetsingsrapport met samenvattend oordeel op. Het toetsingsrapport wordt bezorgd aan de instelling en aan de Vlaamse minister bevoegd voor onderwijs.

14 Documentatie bij de aanvraag

De ontvankelijkheid van de aanvraag is gebaseerd op de volledigheid van het dossier.
De aanvraag voor de toets van een nieuwe opleiding bevat de volgende informatie:

14.1 Basisgegevens over de opleiding

De administratieve gegevens worden opgenomen in het adviesrapport van de beoordelingscommissie, het toetsingsrapport en het besluit van de NVAO.

Administratieve gegevens van de instelling

1. Naam;
2. status (ambtshalve geregistreerd);
3. adres, telefoon, e-mailadres, website;
4. naam, functie, telefoon en e-mailadres van de contactpersoon.

Administratieve gegevens van de opleiding

1. de graad en de kwalificatie van de graad;
2. de eventuele afstudeerrichtingen;
3. de vestiging(en) waar de opleiding wordt aangeboden;
4. de onderwijstaal;
5. de studieomvang uitgedrukt in studiepunten;
6. de opleidingsspecifieke leerresultaten;
7. het studiegebied, een deel van een studiegebied of studiegebieden waarbinnen de opleiding wordt gerangschikt;
8. de ISCED benaming van het studiegebied waarin de opleiding gerangschikt wordt;
9. *in voorkomend geval*: de titel die houders van de graad van deze opleiding kunnen voeren;
10. de vereiste vooropleidingen en toelatingsvoorwaarden.

14.2 Het informatiedossier

Toelichting kwaliteitswaarborgen

De opleiding geeft per standaard een toelichting bij alle onderliggende criteria. Deze toelichting maakt het mogelijk om deze criteria te verifiëren.

Verifieerbare feiten

1. De domeinspecifieke leerresultaten (DLR);
2. De beoogde opleidingsspecifieke leerresultaten (OLR) (indien deze verschillen van DLR);
3. Een schematisch programmaoverzicht met daarbij aangeduid het traject voor (generatie)studenten en zij-instromers; alsmede, indien van toepassing, het consecutieve traject educatieve master in de kunstvakken
4. Een inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen met focus op het leraarschap en de integratie van domein en leraarschap, met vermelding van de beoogde leerresultaten, onderwijs-/werkvorm(en), wijze van toetsing en toetsingscriteria, literatuur (verplicht/aanbevolen), aantal studiepunten (ECTS-fiches);
5. Een beschrijving van het personeel: de beoogde profielen en, voor zover reeds beschikbaar, korte curricula vitae;
6. *Indien relevant*: overzicht van de contacten met het werkveld;
7. Onderwijs- en examenregeling;

8. Het investeringsplan cq. verklaring van beschikbaarheid benodigde financiële middelen voor de volledige opleiding.